

OCHRANA MĚKKÝCH CÍLŮ V ČR

PROTECTION OF SOFT TARGETS IN THE CZECH REPUBLIC

Marta BLAHOVÁ¹, Martin HROMADA²

ABSTRACT:

This article deals with the protection of soft targets in the Czech Republic, it discusses what soft targets are, what are the risk groups of the population from which there is a potential danger. The second part of the article explains the protection of these objectives, the principles of security and protection of the population.

KEYWORDS: Terrorism. Soft target. Extreme right. Extreme left. Population protection. Security features.

ÚVOD

Článek se zabývá problematikou měkkých cílů, ve vazbě na současný terorismus. Fenomén terorismu je ve 21. století aktuální celospolečenské téma řešené, jak na úrovni jednotlivých států světa, tak i v rámci mezinárodních společenství. V teoretické části článku je objasněna definice terorismu s popisem a charakteristikou teroristických subjektů potenciálně aktivních ve střední Evropě. Dále se tato část zabývá popisem současných teroristických postupů a metod a pokračuje specifikací dosavadních způsobů boje proti terorismu, jak v rámci České republiky, tak na mezinárodní úrovni. Jako měkké cíle jsou označovány objekty a místa s vysokou koncentrací osob a nízkou úrovní zabezpečení proti případnému útoku. V této práci jsou měkké cíle blíže specifikovány a jsou zde představeny zásady a nejmodernější metodiky, jak přistupovat k jejich zabezpečení, prevenci a omezení dopadů potenciálního teroristického útoku. Ministerstvo vnitra ve své metodice definuje měkké cíle jako „místa s vysokou koncentrací osob a nízkou úrovní zabezpečení proti násilným útokům“. Členění měkkých cílů je prováděno z pohledu potenciálních útočníků a je zaměřené na pravděpodobnost útoku (nezkoumá dopady a význam pro společnost). Cílem článku je doplnit aktuální normu ČSN 73 4400 „Prevence kriminality – řízení bezpečnosti při plánování, realizaci a užívání škol a školských zařízení“ a poskytnout ředitelům škol kvalitní nástroj pro

realistické posouzení jejich zařízení z hlediska evakuace osob s konkrétními výstupy, které normy ze své podstaty poskytnout nemohou.

1. TERORISMUS

Terorismus je užití násilí nebo hrozby násilím s cílem zastrašit protivníka a dosáhnout politických (případně politicko-náboženských) cílů. Terči teroristických akcí jsou většinou civilisté. Mezi teroristické metody patří atentáty, bombové útoky, únosy osob nebo dopravních prostředků a další násilné akty. Akty násilí bývají plánovány tak, aby u veřejnosti vyvolaly pocit strachu a nejistoty. Někdy má terorismus podobu vydírání s cílem dosáhnout splnění konkrétních politických požadavků. Vedlejším účelem teroristických akcí je také získání publicity. Nestátní teroristické skupiny mají obvykle malý počet členů, omezené zdroje a do povědomí veřejnosti se snaží dostat násilnými útoky prováděnými taktikou „udeř a uteč“.

2. KRAJNĚ LEVICOVÉ SKUPINY

Pojem krajní levice (ultralevice) označuje politické skupiny, které jsou charakteristické vyhraněným, často razantním a násilným uplatňováním rovnostářství. Tyto snahy bývají doplněny o násilné a razantní prosazování těchto zájmů. [2] Ultralevice má za cíl odstranění kapitalismu a často se dostává do konfliktu s moderním demokratickým ústavním

¹ Marta Blahová, Ing., UTB ve Zlíně, Fakulta aplikované informatiky, Nad Stráněmi 4511, 760 05 Zlín, e-mail: m6_blahova@utb.cz.

² Martin Hromada, doc. Ing., Ph.D., UTB ve Zlíně, Fakulta aplikované informatiky, Nad Stráněmi 4511, 760 05 Zlín.

modelem státu. [3] Má dvě základní složky, kterými jsou komunismus a anarchismus. Hlavní rozdíl obou skupin je v postoji ke státu. Cílem anarchismu je odstranění státního zřízení, zatímco komunismus se snaží prosadit své zájmy v rámci státu. [2] Ultralevicové teroristické skupiny pracovaly často s pojmem „proti násilí“ opírajícím se o tezi, že kapitalismus a imperialismus je pravým zdrojem násilí a odboj je pouze nutnou a ospravedlnitelnou reakcí. [4] V roce 1969 sepsal brazilský komunista Marighella příručku „Minimanuál městské guerilly“. Jednalo se dokument popisující partyzánský boj v ulicích města s cílem dosažení vítězství proti reprezentantům státních ozbrojených složek a příslušníků vládnoucí třídy. Tento dokument byl inspirací pro ultralevici v západních zemích. Strategie ozbrojeného boje „městskou guerillou“ našla v Evropě v 60. letech stoupence z řad studentů a vedla ke vzniku řady ultralevicových teroristických skupin. [2] Jednou z nejvýznamnějších a českým hranicím nejbližších byla skupina Frakce Rudé Armády působící v rámci SRN v letech 1970 - 1996. [4] Pád komunismu ve střední a východní Evropě vedl k rozpuštění většiny ultralevicových teroristických skupin. [2] V dnešní době v ČR neexistuje žádná konzistentní ultralevicová teroristická organizace a symptomy terorismu jsou v rámci české ultralevice velmi omezené. [3]

3. KOMUNISTICKÉ SKUPINY

Česká republika má bohaté zkušenosti s represivním terorismem plošně praktikovaným vládnoucím komunistickým režimem v 50. letech 20. století v bývalém Československu. Tento typ terorismu byl charakteristický masovým zatýkáním, mučením vyslýchaných, monstrprocesy (na základě zinscenovaných důkazů), pracovními tábory s krutými podmínkami, střelením lidí na státních hranicích apod. Mareš dále uvádí, že tento režim „za dobu své existence realizoval, podporoval nebo kryl nejrůznější teroristické aktivity, skupiny a jednotlivce a odůvodňoval to jako pomoc antiimperialistickému, národně-osvobozenému, pokrokovému hnutí. Během revoluce v roce 1989 a následné demokratizace se nevyskytovaly výrazné projevy kontrarevolučního terorismu. [2]

4. ANARCHISTICKÉ SKUPINY

Tyto skupiny nemají pevné ideologické ukotvení a jsou zaměřeny pouze na destrukci existujícího

systemu vládnutí. K dosažení tohoto cíle užívají i násilí a teroru. [5] Anarchismus se na území Československa výrazněji projevoval ve druhé pol. 20. století, částečně v Hnutí revoluční mládeže, a to v letech 1968 – 1989. Po pádu komunismu se anarchismus v České republice začal více rozvíjet a vznikla řada organizovaných skupin. Anarchisté v ČR sice většinou akceptují násilí jako prostředek pro prosazování zájmů terorismu, ale nejvýznamnější anarchistické formace zpravidla odmítají. Část českého porevolučního anarchismu však navázala kontakt s ultralevicovými skupinami a nechala se jimi ovlivnit do takové míry, že ultralevicovým teroristům (např. Frakci Rudé Armády) vyjadřovala podporu demonstracemi a prohlášeními. Navzdory tomu teroristickou činnost nikdy nerealizovali. [2] V roce 2017 anarchisté bojkotovaly prezidentské a parlamentní volby a v radikální části tohoto spektra začaly vznikat nové výzvy a rady ohledně provádění sabotáží, návodů k jejich realizaci a obraně vůči policejním metodám a prostředkům. [6] Tyto akce však postrádají parametry teroristického útoku dle definice uvedené v první kapitole.

5. KRAJNĚ PRAVICOVÉ SKUPINY

Tito extremisté (ultrapravice) se řadí k okraji pravé části politického spektra a vyznačují se vyhrocováním hodnot, jako jsou moc, autorita, tradice, národní uvědomění apod. Snaží se o autoritativní mocenské přístupy ve prospěch vlastní subjektivně definované elitářsky pojaté skupiny (zpravidla národa či rasy) a jejího očištění od nežádoucích vlivů. Symptomy ultrapravice představují zdůrazňování xenofobie, nacionalismu, etnocentrismu a v extremistických formách rasismu a antisemitismu. Ultrapravicové násilí v čistě teroristické formě není příliš časté. Strategie ultrapravice často propojuje násilné metody politického boje s propagandou a stranickopolitickou činností. Terorismus pak slouží jako podpora působení militantně laděných skupin jako jsou např. neonacisté. [2] Během roku 2017 bylo v ČR registrováno 21 případů extremistické kriminality související s hanobením národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny. [6] Stejný počet případů byl v následujícím roce registrován již k datu 30. 6. 2018. [7] Tato data však nelze přiřadit ke konkrétní skupině s jednotnou ideologií. Ukazují však velmi vysoký nárůst kriminality vůči menšinám v posledních letech.

6. NEONACISTICKÉ SKUPINY

Neonacisté se odkazují na nacistické tradice hitlerovského Německa a v rámci České republiky nemohou legálně hlásat svoji ideologii. Jejich cílem je vytvoření totalitního režimu, v rámci kterého by uplatňovali represivní terorismus. V České republice existovali neonacisté již před rokem 1989 především v subkulturách, jako jsou skinheads nebo punk. V 90. letech došlo k obecnému napojení na transnacionální neonacistické struktury, což vedlo k převzetí idey militantního hnutí a následné propagaci násilí vůči nepřítelům neonacismu (Romům, Vietnamcům, představitelům levice, homosexuálům, narkomanům, antirasistickým aktivistům apod.). Přes mnohdy velmi razantní proklamace lze však reálně uskutečňené násilné aktivity českých neonacistických organizací řadit do oblasti terorismu pouze výjimečně. [2]

7. NACIONALISTICKÉ SKUPINY

Hlavním kritériem při členění ideologie české ultrapravice je náhled na odkaz německého nacismu a protektorátní kolaboraci z období druhé světové války. Oproti neonacistům, nacionalisté prosazují anti-germánské tradice a odkazují se na české, popř. československé národní dějiny. V listopadové éře došlo z řad nacionalistů k řadě násilných akcí, jednalo se však převážně o nahodilé, impulzivní jednání bez cíle vyslat širší teroristické poselství. Rysy terorismu nesla vlna aktivit lidí nespokojených s nárůstem kriminality na počátku 90. let, kdy se uskutečňovaly předem plánované útoky především na romské obyvatele. Některé ultrapravicové skupiny terorismem v dopisech otevřeně vyhrožovaly, ale žádné konkrétní teroristické akce nerealizovaly. [2] Příkladem nacionalistického terorismu v zahraničí může být Irská republikánská armáda (IRA), která používala metody teroru jak v Irsku, tak v Británii, za účelem zastrašení veřejnosti a poštvání lidí proti vládnoucí elitě. [8]

8. SKUPINY S ETNICKÝM A TERITORIÁLNÍM VYMEZENÍM

Tyto skupiny prosazují zájmy určitého etnika, které je v rámci státu subjektivně vnímané jako okrajové. Velmi často se etnické skupiny dožadují mimo jiné přiznání určitého teritoria. Pro tyto skupiny bývá charakteristické propojení teroristické a veřejné stranickopolitické činnosti, což se může projevit existencí politických křidel

v rámci teroristických organizací. Interetnická situace může zhoršit zejména u Romske populace, a to za předpokladu, bude-li probíhat „ghettoizace Romů v „underclass slumech“. Není však zřejmé, zda by problémy vyústily v etnický terorismus. [2] Dle Českého statistického úřadu se od r. 2004 do r. 2017 více než dvojnásobil počet osob s cizím státním občanstvím. [9] S probíhající migrační krizí lze předpokládat další potenciální přísun cizinců na území ČR. Tyto skutečnosti mohou mít za následek narůstající vliv a požadavky těchto menšinových skupin v rámci společnosti, nelze je však v tuto chvíli spojit s teroristickou činností.

9. OSAMĚLÍ VLKY

Americká NSCITF (National Security Critical Issue Task Force) definuje teroristickou činnost realizovanou tzv. osamělými vlky jako: „záměrné vytváření a využívání strachu prostřednictvím násilí nebo vyhrožování násilím páchané jednotlivcem, který má za cíl politickou změnu spojenou s konkrétní ideologií, ať už jeho vlastní či větší organizace a který nepřijímá rozkazy, není nijak směřován a není mu poskytována materiální podpora z vnějších zdrojů. [10]

Rozlišujeme čtyři typy osamělých vlků:

▪ Samotář

Jednotlivec praktikující teroristickou činnost pod záštitou extremistické islamistické ideologie. Je však téměř nemožné určit, zda je jejich jednání založené na nějaké ideologii, nebo je ideologie pouze záštitou za psychologické a sociální problémy jedince.

▪ Osamělý vlk

U tohoto typu je patrné napojení na nějakou teroristickou organizaci, se kterou na nějaké úrovni komunikuje především přes internet. Samotnou teroristickou akci však realizuje sám.

▪ Smečka osamělých vlků

Malá skupina podobně smýšlejících jednotlivců, kteří se radikalizovali samostatně, mimo teroristické organizace. S činností těchto organizací však mohou sympatizovat.

▪ Osamělí útočníci;

Tito lidé pracují samostatně, mají však úzkou vazbu s teroristickou organizací, která jim dává příkazy a poskytuje materiální podporu. [11]

10. ROZBOR VÝVOJE A METOD TERORISTICKÝCH SKUPIN A JEJICH ZPŮSOBŮ ÚTOKŮ

V první části článku jsme se podívali na jednotlivé frakce skupin osob, které mohou být rizikové pro Českou Republiku. Tyto frakce jsou spojeny podle různých ideologií, ať už politických, nebo jiných. V každé této frakci se vyskytují různé typy a nelze říci, že určitá frakce používá jen určitý typ útočníků, ale může tyto typy různě kombinovat. Proto jsme si je probrali jednotlivě a nyní se podíváme na to, co skupiny propojuje. To je aktuální vývoj a metody terorismu.

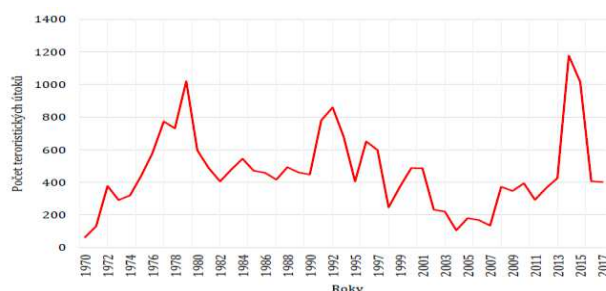
11. AKTUÁLNÍ VÝVOJ A METODY TERORISTICKÝCH SKUPIN

Tato část článku se zabývá vývojem terorismu na evropské půdě v rámci statistických dat, která jsou převzata z Globální Teroristické databáze (dále GTD) [19]. Do vyhodnocení počtu spáchaných teroristických útoků byly zařazeny útoky úspěšné i neúspěšné. Dále budou zkoumány způsoby provedení

teroristických útoků na evropském území ve vztahu k měkkým cílům.

12. VÝVOJ TERORISMU V EVROPĚ A ČR

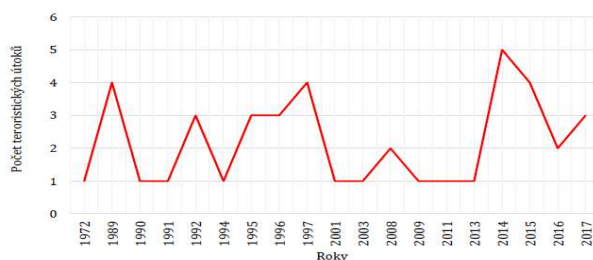
V grafu 1 [19] je uveden statistický vývoj počtu úspěšných i neúspěšných teroristických útoků od roku 1970 do roku 2017 v rámci Evropy. Jsou zde uvedené i nejednoznačné případy, kdy se událost pohybovala na hranici definice teroristického útoku. Vzhledem ke značné nestálosti vývoje počtu teroristických útoků v minulých letech, lze jen těžko realisticky odhadovat vývoj situace v budoucnosti. Výstrahou musí být data kolem roku 2015, kdy byl zaznamenán rekordní počet teroristických útoků, což zdůrazňuje aktuálnost problému a nutnost jeho intenzivního zkoumání. V následujících letech již počet útoků (popř. pokusů o ně) výrazně klesl. V rámci Československa (později České republiky) bylo v porovnání s jinými evropskými zeměmi zaznamenáno minimum teroristických činů ve stejném časovém rozmezí (řádově v jednotkách).

Obrázek 1 Počet teroristických útoků v Evropě

Vývoj v časové ose je zobrazen v grafu 2 [19]. Uvedená data potvrzují, že Česká republika není ohniskem terorismu a v průběhu uplynulých let se jedná spíše o ojedinělé případy. S ohledem na vývoj terorismu ve zbylé části světa, příslušností České republiky k

mezinárodním organizacím aktivně bojujícím proti terorismu a na nepredikovatelnosti dalšího vývoje, je však nutné s touto hrozbou kalkulovat a vyvíjet maximální možné úsilí pro její prevenci.

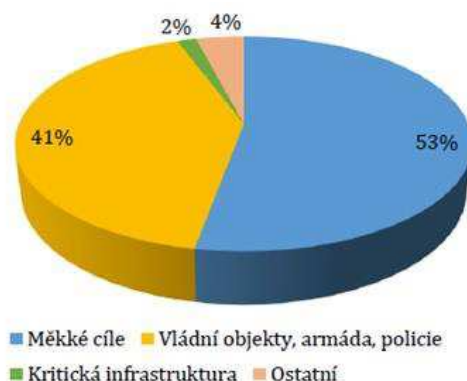

Obrázek 2 Počet teroristických útoků v ČSR a ČR v letech 1972 – 2017

13. CÍLE TERORISTICKÝCH SUBJEKTŮ

V auditu národní bezpečnosti rozlišuje Ministerstvo vnitra 4 základní skupiny objektů vhodných pro spáchání účinného teroristického útoku a zároveň relevantních pro Českou republiku. Jsou jimi: kritická infrastruktura, zvláště ohrožené objekty a osoby, ohrožení čeští občané a objekty v zahraničí a měkké cíle.

V grafu 3 je znázorněn celkový počet úspěšných i neúspěšných teroristických útoků v Evropě od roku 1995 do roku 2017, který čítá 7661 případů v poměrném zastoupení jednotlivých cílových skupin dle GTD [19].

Obrázek 3 Rozbor jednotlivých cílů teroristických skupin

Kategorizace do těchto 4 skupin byla prováděna z kritérií GTD [26] dle následujícího klíče:

Měkké cíle = objekty pro byznys, zpravodajství a média, vzdělávací instituce, náboženské instituce, neziskové organizace, občané a soukromé objekty (veřejné prostory, komerční objekty atd.), turistické objekty (autobusy, cestovní kanceláře atd.), diplomatické objekty, veřejná pozemní a podzemní doprava, lodní doprava, letištní doprava.

Vládní objekty, armáda, policie = vládní objekty, policejní objekty, vojenské objekty

Kritická infrastruktura = zásobovací objekty, telekomunikační zařízení, zařízení pro zpracování a výrobu energií

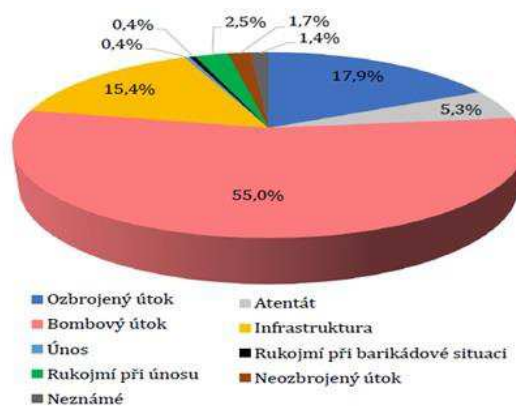
Ostatní = neznámé (objekt nebylo možné kategorizovat z dostupných informací), násilné a teroristické odnože politických stran, jiné teroristické skupiny, ostatní cíle nespádající do výše uvedených kategorií.

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že měkké cíle zastupují nejpočetnější skupinu objektů vyhledávaných pro spáchání teroristického činu. Tato skutečnost je dána především vlastnostmi měkkých cílů, vyplývajících z jejich definice.

14. TYPY ÚTOKŮ TERORISTICKÝCH SUBJEKTŮ

S neustále rostoucím využíváním internetu a vývojem moderních technologií v oblasti vojenství, kybernetiky, chemie a dalších vědních disciplín, se ruku v ruce s těmito pokroky „zdokonalují“ i teroristické metody a postupy. Každý útok se vyvíjí v čase a je specifický pro daný cíl a teroristický subjekt. Nelze tedy definovat jednoznačný seznam způsobů ohrožení, který by byl paušálně platný pro měkké cíle. Lze však indikovat možné způsoby, na základě zkušeností s klasickou kriminalitou (např. útoky psychicky nemocných osob, či bývalých zaměstnanců) [23, s. 13]. Další možné způsoby provedení útoku je možné zařadit na základě zkušeností okolních evropských zemí. GTD vyselektovala 9 různých typů útoků.

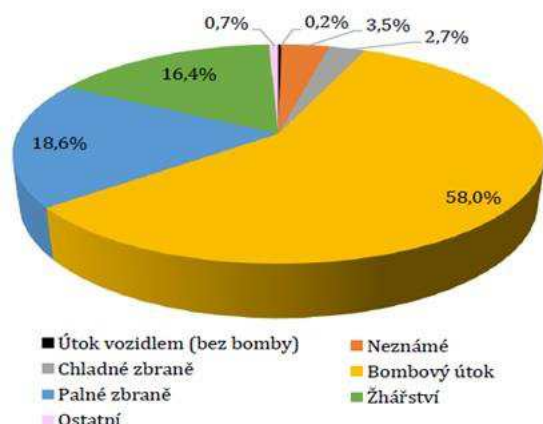
Poměr jednotlivých typů útoků v rámci Evropy od roku 1995 do roku 2017 je zaznamenán v následujícím grafu [19].

Obrázek 4 Typy útoků v terorismu

Následující výčet klasických i moderních nástrojů terorismu není úplný, nýbrž je vyselektován na typy, které jsou realistické pro ohrožení měkkých cílů v našich podmínkách (Evropa a ČR) dle metodiky Ministerstva vnitra zabývající se vyhodnocením ohrožení měkkých cílů [23]. Poměrné zastoupení těchto jednotlivých typů útoků dle GTD je zobrazeno v grafu 5 [19]. Do kategorie „neznámé“ GTD řadí

ty útoky, kde se nevyskytoval dostatečný počet informací pro přesnou kategorizaci [26].

Obrázek 5 Rozbor typů útoků v terorismu

15. STRATEGIE ČR V BOJI PROTI TERORISMU

Roli státu a obyvatelstva při teroristickém útoku popisuje Eichler, který tvrdí, že při samotné realizaci útoku je stát vystaven do pozice napadeného a vydíraného objektu a zastává pasivní roli stejně jako obyvatelstvo, jehož veřejným míněním teroristé manipulují a vyvolávají v něm reakce odpovídající jejich zájmům, cílům a představám. Teroristé jsou tedy jedinými aktivními aktéry konfliktu. [12].

V roce 2013 přistoupila Česká republika ke zpracování metodiky Strategie České republiky pro boj proti terorismu. Tento proaktivní přístup byl zapříčiněn především probíhající teroristickou činností v okolních zemích a faktem, že Česká republika by se reálně mohla stát cílem teroristických útoků.

Dle této metodiky, existuje několik důvodů, proč se obávat možného spáchání teroristického činu na území ČR, kterými jsou:

- příslušnost ČR k mezinárodním společenstvím bojujícím proti terorismu,
- ČR jako tranzitní místo, pro osoby podezřelé z napojení na teroristické organizace,
- mezinárodní vztahy mezi ČR a státem Izrael,
- ohrožení zájmů ČR v zahraničí (napadení českých turistů, úřadů, soukromých firem),
- sebe radikalizace osob, které nejsou nijak napojené na větší teroristické skupiny [13].

Na základě těchto důvodů je zcela nezbytné připravovat se na možnou konfrontaci s

teroristickým činem a neustále aktualizovat poznatky v této problematice na základě událostí a zkušeností z jiných zemí Evropy.

Metodika uvádí, že úsilí pro efektivní boj s globálními teroristickými sítěmi pouze na úrovni jednotlivých států je neefektivní a mezinárodní spolupráce je v tomto boji otázkou životně důležitou, zejména při snaze útokům zabránit ještě před hranicemi ČR a EU. Nezbytné je i prohloubení spolupráce veřejného a soukromého sektoru, která by měla znamenat vytváření funkčních komunikačních kanálů mezi celostátními či regionálními bezpečnostními složkami a subjekty, představující potenciální cíl útoku (zejména měkké cíle). Dokument je určen celému spektru veřejnosti ČR a věnuje se 5 základním oblastem, kterými jsou: spolupráce zainteresovaných subjektů v boji proti terorismu, ochrana obyvatelstva a dalších potenciálních cílů, bezpečnostní výzkum a komunikace s veřejností, prevence radikalizace a rekrutování do teroristických skupin, legislativní ukotvení problematiky boje s terorismem. [13]

16. OCHRANA OBYVATELSTVA A POTENCIÁLNÍCH CÍLŮ

Hlavní složkou pro řešení následků teroristického útoku v ČR je Integrovaný záchranný systém (IZS). Ministerstvo vnitra ve vazbě na IZS zdůrazňuje, že „celé spektrum aktivit a opatření je třeba zaměřit na prevenci zneužití a k účinné reakci na případné teroristické útoky za použití chemických, biologických, radioaktivních látek, jaderných materiálů a výbušnin“. Z přechodných kapitol je patrné, že na území ČR nikdy nedošlo k pokusům o podobný typ útoku, nicméně jsou brány zcela vážně jako potenciální hrozba do budoucna. Metodika uvádí, že v rámci těchto aktivit jsou nedílnou součástí cvičení orgánů krizového řízení na nadnárodní, národní a regionální úrovni. [13]

Zcela nezbytným nástrojem pro efektivní krizové řízení jsou geografické informační systémy (GIS). V rámci tohoto informačního systému je žádoucí efektivně využívat data jiných subjektů (Policie ČR, Hasičský záchranný sbor, Armáda ČR, atd.) a sjednotit prostředí pro práci s těmito daty. Současně s tím je nutné rozvíjet a pravidelně aktualizovat mapové podklady a informace s nimi spojenými, klíčové pro efektivní využívání GIS. [13]

Mimo měkké cíle, je potenciálním terčem teroristického útoku civilní letectví. Útoky na letiště, popř. únosy letadel byly od počátku

civilního letectví preferovanými formami teroristické činnosti. Ministerstvo vnitra uvádí, že Česká republika splňuje přísné standardy dané legislativou Evropské unie a má vysokou úroveň zabezpečení svých letišť. V budoucnu bude v této oblasti zaměřena pozornost na prevenci, bezpečnostní výcvik a kontrolu plnění bezpečnostních opatření a postupů.

V souvislosti s ochranou obyvatelstva je nutné zmínit i sektor městské dopravy. Komise Evropského parlamentu zřídila pracovní skupinu pro bezpečnost městské dopravy. Účelem této skupiny je testování a výměna bezpečnostních postupů a zkušeností za účelem sestavení kritérií a ukazatelů, na základě kterých by orgány státní správy i soukromí dopravci mohli provádět kontroly své činnosti a vytvářet bezpečnostní plány. [13]

17. OCHRANA MĚKKÝCH CÍLŮ

Předchozí kapitoly osvětlily měkké cíle do podoby v současnosti nejvyhledávanějších objektů (popř. veřejných prostorů) pro teroristické útoky a statisticky objasnily nejpoužívanější aktuální způsoby útoků. Tato kapitola se zabývá moderními způsoby a metodami zvýšení odolnosti měkkých cílů vůči takovým útokům a možnostmi snížení jejich ničivých dopadů. Ochranou měkkých cílů se v ČR mimo jiné subjekty zabývá tým v rámci Institutu pro ochranu měkkých cílů (STPI)¹, který vydal v roce 2016 pro Ministerstvo vnitra metodiku Základy ochrany měkkých cílů, ze které tato kapitola převážně čerpá. [14]

18. PRINCIPY ZABEZPEČENÍ

Při tvorbě bezpečnostního systému měkkého cíle je dle STPI nezbytná posloupnost určitých na sebe navazujících kroků, popř. otázek. V první řadě je nutné uvědomit si, co má být cílem ochrany. Obecně se může jednat o ochranu života a zdraví osob, majetku, informací, hodnoty či dobrého jména. [14] V rámci tohoto článku, zaměřeného na potenciální teroristický útok, bude kalkulováno pouze s ochranou života a zdraví osob.

Jako druhou fázi uvádí STPI identifikaci možných zdrojů nebezpečí na základě předchozích podobných útoků či úvah o novém potenciálním ohrožení. Pro zajištění efektivity a hospodárnosti nesmí dojít k podcenění této oblasti. V návaznosti na tento bod dojde k analýze a stanovení prioritních hrozeb a rizik, kterým se bude systém zabezpečení skutečně

věnovat. „Základní princip spočívá v porovnání pravděpodobnosti realizace hrozby a míře dopadu (následků) u jednotlivých hrozeb. Maticí je pak generován přehled míry ohrožení, díky čemuž je možné efektivně alokovat zdroje na řešení prioritní hrozby“. Na základě této analýzy rizik dojde ke stanovení strategie zabezpečení objektu a vhodných bezpečnostních opatření jako jsou instalace technických prvků či tvorba specifických bezpečnostních plánů. Tyto plány by měly zahrnovat jak preventivní opatření, tak krizové opatření pro případ, že se krizové situaci nepodařilo včas zabránit a je nutné zamezení šíření jejích dopadů.

19. BEZPEČNOSTNÍ PRVKY A JEJICH VYUŽITÍ

Bezpečnostní opatření, která jsou k dispozici při návrhu zabezpečení měkkých cílů lze dle STPI obecně rozčlenit do 3 kategorií:

- fyzická bezpečnost,
- elektronické prvky,
- mechanické prvky [14],

Ve Velké Británii navrhlo Centrum pro ochranu národní infrastruktury (CPNI) ve své metodice pro obranu proti terorismu členění odlišné v této podobě:

- fyzická bezpečnost,
- zabezpečení informací,
- personální zabezpečení [15].

Tento přístup zahrnuje jak všechny zabezpečovací prvky dle STPI, tak navíc zabezpečení digitálních informací. Dále tedy bude v práci užito tohoto členění.

20. FYZICKÁ BEZPEČNOST

Jedná se o různé typy prvků, zařízení a instalací, které mají objekt chránit proti skutečnému fyzickému útoku. Dle CPNI bude tato forma zabezpečení zahrnovat kombinaci kvalitního hospodaření v rámci objektu vedle investování do bezpečnostních kamerových systémů (CCTV2), poplašných systémů, osvětlení, která mohou útočníka odradit, ale i detekovat. [15]

Jedním ze základních prvků fyzické bezpečnosti objektu jsou bezpečnostní dveře. STPI uvádí, že v kombinaci s přístupovými systémy tvoří efektivní nástroj pro kontrolu vstupu do objektu. Bezpečnostní dveře se vyrábí v různých certifikovaných třídách, dle jejich vlastností. Může se jednat o odolnost vůči výbuchu, střelbě nebo mimořádně násilnému vniknutí. [14]

Obdobným příkladem zabezpečovacích prvků jsou bezpečnostní okna. Dveře jako vstupní portály do objektu budou fungovat mnohem efektivněji s kvalitními prostory a pracovníky recepce. Dle CPNI je recepce nezbytná pro monitorování přístupu do jednotlivých prostor objektu. Vstupy a výstupy do objektu by měly být opatřeny kvalitním systémem kontroly přístupu, prostřednictvím magnetických či elektronických karet, podporovaných PIN verifikací. Dále uvádí, že návštěvníci (lidé mimo běžné uživatele zaměstnance) by měly být eskortovány členy personálu a měly by nosit označení, vypovídající o jejich návštěvě, které při odchodu vrátí personálu. [15] Tento přístup v oblasti recepce samozřejmě není uplatnitelný na veškeré typy měkkých cílů. Dotýká se především administrativních budov a institucí, u kterých touto metodou omezuje volný přístup veřejnosti do objektu. Jedná se o vysoce kvalitní zabezpečovací systém, který prakticky neumožňuje útočnickovi přístup do objektu, aniž by nedošlo ke konfrontaci s členy personálu.

Další sadou zabezpečovacích prvků z této oblasti jsou poplachové zabezpečovací a tísňové systémy (PZTS). STPI uvádí, že tyto systémy slouží především k detekci neautorizovaného či násilného vniknutí do objektu či jeho areálu. Poskytují širokou škálu využití jako např. detektory pohybu, otevření dveří a oken, detekce tříštění skla, přelezení plotu apod. Výstup tohoto detekování může znamenat zaslání SMS zprávy zodpovědné osobě či bezpečnostním složkám. [1]

Dalším prvkem zvyšujícím odolnost měkkých cílů je kvalitní oplocení. STPI je definuje jako „prostředek pro zamezení vstupu neautorizovaným osobám na pozemek“. Efektivním řešením pro zabezpečení perimetru je kombinace oplocení se systémem CCTV a PZTS. Kamerový systém může být souvisle obsluhován bezpečnostním pracovníkem, nebo může pořizovat záznamy pro pozdější zpětné přehrání. Nejdůležitější pozice kamer je u vstupu. V případě stálé obsluhy je důležitým aspektem počet kamer na jednoho pracovníka. Dle doporučení je možné na 1 sedmnáctipalcovém monitoru zobrazit max. 4 pohledy. [1] Britská Národní protiteroristická bezpečnostní agentura (NaCTSO) vidí využití CCTV (closed circuit television, tzn. kamerový systém) nejen při identifikaci zločinu či kritických incidentů, ale i pro následnou efektivní identifikaci pachatele, shromažďování důkazů a forenzní analýzy v čase po incidentu. [16]

Moderním prvkem dle STPI (Soft Target Protection Institute je institut zabývající se rozvojem bezpečnosti) pro detekci výbušnin jsou tzv. sniffery. Jedná se o sofistikované zařízení uživatelsky přívětivé, avšak náročné na údržbu. Využití mají hlavně u namátkových kontrol zavazadel, nebo při detekci podezřelého předmětu nebo vozidla. Posledním prvkem v oblasti fyzického zabezpečení je osvětlení. Jedná o velmi podceňovaný prvek, který je schopen s minimálními náklady odstrašit útočníka, zvláště funguje-li jeho spínání na principu pohybového čidla. [1]

Výše uvedené prvky zajišťující fyzickou bezpečnost nejsou kompletní, ale jedná se o nejběžněji používané. Je velmi žádoucí s těmito prvky kalkulovat již ve fázi návrhu stavby, aby se zajistila max. efektivita a součinnost se stavbou jako takovou.

21. ZABEZPEČENÍ INFORMACÍ

Dle NaCTSO je mnoho organizací, jejichž činnost je závislá na informačních systémech. Tyto informační systémy používají k ochraně a řízení bezpečnostních a inženýrských systémů. To z nich činí potenciální cíle, skrze které je možné získat přístup k citlivým datům a kontrolu nad těmito systémy. Důsledky takových útoků mohou být pro organizaci zničující. [16] CPNI uvádí, že dle průzkumu britské vlády bylo v roce 2008 napadeno 35% firem ve Velké Británii s cílem prolomení jejich IT bezpečnostních systémů. [15]

CPNI (Centre for the Protection of National Infrastructure) rozlišuje 4 hlavní typy těchto elektronických útoků. Prvním z nich je útok malwarem, což je škodlivý software či soubor obsahující viry, červy, trojské koně či jiná škodlivá data. Typicky se šíří skrze emailovou poštu či nedůvěryhodné webové stránky. Tento software je schopen shromažďovat, nahrávat a ukládat data z paměti počítačů popř. zjišťovat hesla. Dalším typem útoku je tzv. hacking. Jedná se o pokusy získat neoprávněný přístup do počítačového systému s cílem získání dat. Předposledním kybernetickým útokem je tzv. phishing. Tento útok se skrze technické a sociální poznatky snaží přimět napadeného, aby provedl sérii konkrétních akcí, které následně umožní útočnickovi získat přístup do systému. Velmi často se útočník vydává za důvěryhodný zdroj v podobě banky, dodavatele IT, apod. Posledním typem kybernetického útoku je zahlcení systému množstvím nechtěných dat. [15] Tento útok má za cíl vyřadit službu či webovou stránku z provozu.

Je třeba zdůraznit, že se jedná o oblast zabezpečení, v rámci které nejsou uživatelé či zaměstnanci měkkého cíle v ohrožení života, nicméně může tato oblast sloužit teroristickým subjektům jako dílčí prostředek pro následné teroristické akce (např. nenásilné vniknutí do objektu skrze bezpečnostní terminály, získání detailní projektové dokumentace objektu, apod.).

22. PERSONÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

Jedná se o hlavně o bezpečnostní pracovníky a ostatní pracovníci v rámci organizační struktury objektu. Bezpečnostní pracovníci mohou mít řadu využití jako např. kontrola vstupu, pochůzková činnost, obsluha velínu a bezpečnostních technologií. Je-li měkký cíl opatřen profesionální personální ostrahou je nejefektivnější bezpečnostní nástroj. Tito pracovníci působí jako odstrašovací prvek, mohou včas detekovat, reagovat, popř. zmírnit dopady útoku. Měly by pracovat v rámci standardizovaných procedur, specificky upravených pro daný měkký cíl. Tyto procedury by měly zahrnovat jak rutinní činnosti, tak mimořádné a krizové události. Ostatní personál mohou tvořit např. vrátní, školníci, pořadatelé akce, učitelé, uvaděči, dobrovolníci či pracovníci úklidu. Zvláštní úlohou u managementu organizace „je možné vycvičit zejména pro koordinaci potřebných úkonů po bezpečnostním incidentu“. [1]

23. DISKUZE

Cílem článku bylo vybrat objekt typu měkký cíl a následně ho posoudit z hlediska dopadů potenciálního teroristického útoku s využitím moderních inženýrských simulačních nástrojů. V části článku byla představena problematika terorismu ve vazbě na území Evropy a ČR s vymezením teroristických subjektů, u kterých lze předpokládat potenciální riziko útoku na měkké cíle v ČR. Následně byla popsána strategie ČR v boji proti terorismu s návazností na moderní dostupné metody ochrany měkkých cílů. V závěru článku byla charakterizována problematika evakuace osob z objektu a teorie modelačních nástrojů.

ZÁVĚR

Článek měl mimo jiné za cíl prokázat potenciál využití numerických výpočetních modelů pohybu osob. Podmínkami kvalitních výstupů těchto modelů jsou především kvalitní vstupní data pro vytvoření modelu a následné procesy verifikace, kalibrace a validace modelu. Po těchto nutných procesech je možné modelem posoudit zadaný objekt, prakticky v neomezeném množství variant a scénářů, v rámci možností daného softwaru.

Poděkování

Tento výzkum vznikl na základě podpory Interní grantové agentury Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, projektu IGA/FAI/2019/003 a Ústavu bezpečnostního inženýrství, Fakulty aplikované informatiky.

LITERATÚRA

- [1] Metodika: Základy ochrany měkkých cílů. [online]. 2019 [cit. 08. 01. 2019] Dostupné z: [//bezpecnost.praha.eu/clanky/terorismus](http://bezpecnost.praha.eu/clanky/terorismus).
- [2] MAREŠ, M.: *Terorismus v ČR*. Vyd. 1 Praha: 2005, s. 476 ISBN 978-80-903333-8-9.
- [3] SOULEIMANOV, E.: *Terorismus, Pokus o porozumění*. Vyd. 1 Slon 2010, s. 345 ISBN 978-80-7419-038-4.
- [4] PEŠTA, M.: *O ozbrojeném boji v západní Evropě*. Vyd. 1 Fontes 2018, s. 267 ISBN 978-80-7308-752-4.
- [5] ČÍRTKOVÁ, L.: *Terorismus I*. Vyd. 1 Police History 1999, s. 254 ISBN 978-80-902670-1-7.
- [6] Ministerstvo vnitra České republiky. Extremismus Souhrnná situační zpráva 4. čtvrtletí roku 2017[online]. 2018 [cit. 07. 03. 2018] Dostupné z: [http://file:///C:/Users/Uzivatel/Downloads/Extremismus_-_Souhrnna_situacni_zprava_za_4_civrtleti_roku_2017%20\(4\).pdf](http://file:///C:/Users/Uzivatel/Downloads/Extremismus_-_Souhrnna_situacni_zprava_za_4_civrtleti_roku_2017%20(4).pdf).
- [7] Ministerstvo vnitra České republiky. Projevy extremismu a předsudečné nenávisti Souhrnná situační zpráva 2. čtvrtletí roku 2018. [online]. 2018 [cit. 03. 08. 2018] Dostupné z: <http://voiceofanarchopacifists.noblogs.org/post/2018/09/02/extremismus-souhrnna-situacni-zprava-2-ctvrtleti-2018-mv-verejna-verze-projevy-extremismu-a-predsudecne-nenavisti-souhrnna-situacni-zprava-2-ctvrtleti-roku-2018/>.
- [8] Encyclopedia of world terrorism. Encyklopedie terorismu. Vyd. 1 Svojtka & Co 2002, s. 536 ISBN 978-80-7237-340-4.
- [9] Český statistický úřad. Statistika. [online]. 2015 [cit. 08. 01. 2018] Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky>.
- [10] Report: Lone Wolf Terrorism, NSCITF. [online]. 2018 [cit. 08. 06. 2018] Dostupné z: <https://smallwarsjournal.com/blog/report-lone-wolf-terrorism>.

- [11] A Typology of Lone Wolves: Preliminary Analysis of Lone Islamist Terrorists. [online]. 2015 [cit. 08. 01. 2018] Dostupné z: https://scholar.google.cz/scholar?q=A+Typology+of+Lone+Wolves:+Preliminary+Analysis+of+Lone+Islamist+Terrorists&hl=cs&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholar.
- [12] EICHLER, J.: *Terorismus a válka na počátku 21. století*. Vyd. 1 Karolinum 2007, s.352 ISBN 978-80-246-1317-8.
- [13] Ministerstvo vnitra České republiky. Strategie ČR pro boj proti terorismu. [online]. 2013 [cit. 04. 02. 2013] Dostupné z: [http://file:///C:/Users/Uzivatek/Downloads/Strategie_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky_pro_boj_proti_terorismu%20\(1\).pdf](http://file:///C:/Users/Uzivatek/Downloads/Strategie_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky_pro_boj_proti_terorismu%20(1).pdf).
- [14] Ministerstvo vnitra České republiky. Metodika: Základy ochrany měkkých cílů. [online]. 2016 [cit. 08. 09. 2016] Dostupné z: [http:///C:/Users/Uzivatek/Downloads/Metodika_-_Z%C3%A1klady_ochrany_m%C4%9Bkk%C3%BDch_c%C3%AD%C5%AF%20\(4\).pdf](http:///C:/Users/Uzivatek/Downloads/Metodika_-_Z%C3%A1klady_ochrany_m%C4%9Bkk%C3%BDch_c%C3%AD%C5%AF%20(4).pdf).
- [15] Protecting against terrorism 3rd edition. [online]. 2010 [cit. 2. 4. 2010] Dostupné z: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/62120/protecting-against-terrorism-3rd-edition.pdf.
- [16] Crowded Places Guidance. [online]. 2010 [cit. 2. 4. 2010] Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/crowded-places-guidance>.